

Μέντορας/Mentor

ΤΕΥΧΟΣ 12

2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΖΥΜΠΙΔΗΣ κ.ά.	3	<i>Η αξιοποίηση των Εκπαιδευτικών Λογισμικών των Μαθηματικών του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση</i>
ΣΟΝΙΑ ΚΑΦΟΥΣΗ κ.ά.	19	<i>Αξιολόγηση στα μαθηματικά και σχολική αποτυχία: Η περίπτωση των μαθητών των εσπερινών σχολείων</i>
ΧΡΥΣΑ ΣΟΦΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ	36	<i>Πολιτική κοινωνικοποίηση των νέων και Τεχνολογίες Πληροφορίας και Επικοινωνίας: Μια πρώτη προσέγγιση</i>
ΜΑΡΙΑ ΚΥΠΡΙΑΝΙΔΟΥ κ.ά.	49	<i>Η συνεχιζόμενη εκπαίδευση με τη χρήση ΤΠΕ υπό την οπτική της μαθητοκεντρικής προσέγγισης</i>
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΙΣΤΑΚΟΠΟΥΛΟΣ	63	<i>Σχολεία Δεύτερης Ευκαιρίας και Διαλεκτική Συμβουλευτική σε θέματα Επαγγελματικού Προσανατολισμού</i>
ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ΛΟΥΚΕΡΗΣ κ.ά.	77	<i>Το χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή (portfolio) ως εναλλακτικός τρόπος αξιολόγησής του</i>
ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΗΣΤΑΚΟΣ κ.ά.	87	<i>Διαπολιτισμικές προσεγγίσεις και εικαστική αγωγή: Ένα project με εργαλείο τον χάρτη στην Πρωτοβάθμια Εκπαίδευση</i>
ΣΟΦΙΑ ΧΑΤΖΗΓΕΩΡΓΙΑΔΟΥ	103	<i>Η μοναξιά και η έννοια του εαυτού στα παιδιά των τελευταίων τάξεων του Δημοτικού Σχολείου</i>
ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΜΑΝΙΑΤΗΣ	118	<i>Σχολική βία και ετερότητα στην Ελλάδα: Η αναγκαιότητα της διαπολιτισμικής εκπαίδευσης</i>
ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ ΚΟΛΟΒΕΛΩΝΗΣ κ.ά.	139	<i>Διαφορές τάξης και φύλου στις στάσεις μαθητών και μαθητριών Δημοτικού, Γυμνασίου και Λυκείου προς τη Φυσική Αγωγή</i>

ΙΩΑΝΝΗΣ ΤΟΜΠΟΥΛΟΓΛΟΥ κ.ά	152	<i>Παράγοντες καθορισμού της εσωτερικής παρακίνησης στο μάθημα της Φυσικής Αγωγής</i>
ΣΤΑΥΡΟΣ ΓΡΟΣΔΟΣ	168	<i>Οπτικά μηνύματα στα εξώφυλλα των σχολικών βιβλίων: Μια απόπειρα ερευνητικής προσέγγισης</i>
ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΤΣΟΥΝΑΚΟΣ κ.ά	184	<i>Προβλήματα ανάγνωσης και ερμηνείας των χαρτών για το μάθημα της Γεωγραφίας στην Α' τάξη του Γυμνασίου</i>

ΒΙΒΛΙΑ ΠΟΥ ΛΑΒΑΜΕ

209

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΕΣ

211

ΟΔΗΓΙΕΣ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ

223

Το χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή (portfolio) ως εναλλακτικός τρόπος αξιολόγησής του

Διονύσιος Λουκέρης

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Παναγιώτης Μαντάς

Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Αλεξάνδρα Μέλλα

Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

Περίληψη

Σύμφωνα με το ανθρωπιστικό-πλουραλιστικό μοντέλο διδασκαλίας τα τελευταία χρόνια προωθούνται στο χώρο της εκπαίδευσης ποιοτικά μοντέλα αξιολόγησης, τα οποία δεν περιορίζονται μόνο στην αξιολόγηση γνωστικών στόχων των μαθημάτων αλλά και δεξιοτήτων επικοινωνίας, συνεργασίας και μεταγνώσης σε διαφορετικά γνωστικά πλαίσια. Αυτού του είδους τα μοντέλα αξιολόγησης αποβλέπουν σε μια προσωποκεντρική διδασκαλία, όπου ο μαθητής συμμετέχει ο ίδιος στην οργάνωση της μάθησής του μέσα από πρακτικές αυτογνωσίας και αυτοαξιολόγησης. Στο πλαίσιο αυτό αναπτύσσεται η διερευνητική του δραστηριότητα, ενώ ταυτόχρονα καλλιεργούνται δεξιότητες αυτορρυθμιζόμενης μάθησης, με εστίαση σε διαδικασίες του πώς και τι να μαθαίνει αυτόνομα, πληρώντας τους σκοπούς της μάθησης αναφορικά με τις αρχές της δια βίου εκπαίδευσης. Με βάση το στόχο της διαφοροποιημένης αξιολόγησης της μαθησιακής πορείας του μαθητή και τις ποιοτικές μορφές αξιολόγησης δημιουργήθηκε το *Χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή (Student Portfolio)*, μέθοδος η οποία εστιάζεται στην αλλαγή της μαθησιακής αντίληψης του εκπαιδευόμενου.

Ο κ. Δ. Λουκέρης είναι μόνιμος πάρεδρος του Π.Ι., ο κ. Π. Μαντάς είναι μόνιμος πάρεδρος του Π.Ι. και η κ. Αλ. Μέλλα είναι μέλος ΣΕΠ στο ΕΑΠ.

Λέξεις-κλειδιά: εναλλακτικοί τρόποι αξιολόγησης του μαθητή, χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή, αυτοαξιολόγηση, στρατηγικές μάθησης, αυτορρυθμιζόμενη μάθηση, αυτονόμηση της μάθησης.

Abstract

According to the humanitarian-pluralist model on teaching quality assessment models have recently been promoted in education, which are confined not only to the assessment of the cognitive objectives of the school subjects but of the communication, cooperation and meta-cognitive skills in different cognitive frames as well. Such assessment models aim at a person-centred teaching where the student himself is involved in organizing learning through practices of self-knowledge and self-assessment. In this context, he develops his exploratory activity, while growing self-regulating learning skills by focusing on processes of ‘how’ and ‘what’ to learn independently, fulfilling the purpose of learning with regard to the principles of life-long education. *Performance and student activities portfolio (Student Portfolio)*, a method which focuses on the change of students’ learning perception, was created on the basis of differentiated assessment of student learning progress and quality assessment methods.

Το Portfolio, ένα παιδαγωγικό εργαλείο

Η σύγχρονη αντίληψη που επικρατεί σε σχέση με τη διαδικασία μάθησης είναι ότι ο μαθητής κατέχει κυρίαρχο ρόλο και είναι ο ίδιος (και όχι ο εκπαιδευτικός ή η εκάστοτε εκπαιδευτική μέθοδος), του οποίου η άποψη έχει βαρύνουσα σημασία σχετικά με το *τι* και *πώς* επιθυμεί να κατακτήσει τη γνώση. Ασφαλώς, αυτή η θέση υποδηλώνει μια διαφορετική στάση τόσο του μαθητή όσο και του εκπαιδευτικού, καθώς επίσης την ανάπτυξη μιας σειράς ικανοτήτων και δεξιοτήτων εκ μέρους τους στην εκπαιδευτική διαδικασία, προκειμένου να επιτευχθούν τα παραπάνω εγχειρήματα (*τι* και *πώς*). Σημειώνεται ότι η συγκεκριμένη αντίληψη συνιστά προωθημένη άποψη για τη θεωρία και την πράξη της διδασκαλίας και της αξιολόγησης του μαθητή έναντι παραδοσιακών αντιλήψεων για τη μαθησιακή διαδικασία, εφόσον η συμμετοχική εμπλοκή του μαθητή στη διαδικασία της μάθησης και η διεύρυνση του διδακτικού πεδίου από την τάξη του σε όλες τις πιθανές μαθησιακές καταστάσεις που μπορεί να βρεθεί ο ίδιος ο μαθητής, καθιστά *εαυτόν* πρωταγωνιστή της όλης

διαδικασίας. Ταυτόχρονα, αναδεικνύεται η προσωποκεντρική μάθηση και ειδικότερα η προσαρμογή της διδασκαλίας τόσο στις ανάγκες όσο και στον προσφορότερο/ποιοτικότερο τρόπο αφομοίωσης των γνώσεων που επιλέγονται με βάση τις ανησυχίες του ίδιου του μαθητή (Κωνσταντίνου, 2004).

Υπό αυτό το οπτικό πρίσμα φαίνεται ότι μια από τις πιο ενδιαφέρουσες διδακτικές εφαρμογές αυτής της αντίληψης, όπως εκθέτεται παραπάνω, είναι η ενίσχυση/ενδυνάμωση της αυτονομίας του μαθητή μέσα από τη συνειδητοποίηση των δικών του στρατηγικών εκμάθησης και την επιλογή των καταλληλότερων από αυτές για κάθε περίπτωση (Schwarz, Volkwein και Winter, 2008). Είναι σαφές ότι αυτά τα χαρακτηριστικά που προσδίδονται στην εκπαιδευτική διαδικασία συνθέτουν τον *κοινωνικά κριτικό ιδεολογικό προσανατολισμό* της εκπαίδευσης (κριτικό μοντέλο μάθησης), όπου παρατηρείται μια μετατόπιση από τα διδασκόμενα αντικείμενα στα υποκείμενα, εκπαιδευτικούς και μαθητές, με αποτέλεσμα την προσωποκεντρική και ανθρωποκεντρική προσέγγιση της διδακτικής-μαθησιακής διαδικασίας (Λουκέρης, 2005: 169).

Συνεπώς, το ζητούμενο είναι ότι ο μαθητής και ο εκπαιδευτικός έχουν ανάγκη ενός εργαλείου ή μιας μεθόδου που να καλύπτει τις πραγματικές ανάγκες και απαιτήσεις τους, ανάλογα με την εκάστοτε περίπτωση, που η φιλοσοφία του/της να συνάδει με αυτή του κριτικού μοντέλου μάθησης. Με στόχο, λοιπόν, τη διαφοροποιημένη αξιολόγηση της μαθησιακής πορείας του μαθητή και τις ποιοτικές μορφές αξιολόγησης εναλλακτικού χαρακτήρα δημιουργήθηκε το «Χαρτοφυλάκιο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή». Πρόκειται για ένα φάκελο επιδόσεων και δραστηριοτήτων του μαθητή, ένα προσωπικό αρχείο εγγράφων που συμπληρώνεται και ενημερώνεται τακτικά κυρίως από τον ίδιο. Εκεί καταγράφονται οι εργασίες του, οι παρατηρήσεις ή οι προτάσεις του που είναι σχετικές με τα σχολικά μαθήματα, αλλά και άλλα στοιχεία πέραν των σχολικών του δραστηριοτήτων, όπως αντίγραφα διακρίσεων του, η αγαπημένη του μουσική κλπ.

Το σύνολο των στοιχείων που παρουσιάζονται στο Χαρτοφυλάκιο αφορούν ρεαλιστικά παραδείγματα για τις προσωπικές ικανότητες-δεξιότητες του κάθε μαθητή. Κατ' αυτόν τον τρόπο παρουσιάζεται μια διαφορετική διάσταση αυτοδιερεύνησης του τρόπου προσέγγισης των εμπειριών μάθησης και αυτοαξιολόγησης της διαδικασίας που επιτεύχθηκαν από το μαθητή, πέραν των γραπτών τεστ δεξιοτήτων που παραπέμπουν σε παρωχημένα μοντέλα αξιολόγησής του. Το Χαρτοφυλάκιο συμβάλλει στην ανάπτυξη της μεταγνώσης και της αυτοσυνείδησης του μαθητή (μέσω της ανάπτυξης της αυτενέργειας και της αυτονομίας του), ενώ παράλληλα προσφέρει στον ίδιο την ευχέρεια της προσωπικής ανάπτυξης και ικανοποίησης των κλίσεων και των ενδιαφερόντων του.

Τι είναι το Portfolio

Το Portfolio ή Χαρτοφυλάκιο εργασιών του μαθητή είναι ένα ευέλικτο και πολύτιμο εργαλείο στα χέρια του μαθητή το οποίο:

Παρουσιάζει σταδιακά την προσωπική του ανάπτυξη και εξέλιξη,

Προωθεί την αυτοαξιολόγηση αλλά ταυτόχρονα και την ετερο-αξιολόγηση, εφόσον προβλέπεται να μπορεί να αξιολογείται από τους συμμαθητές του, τον εκπαιδευτικό ή τους γονείς του,

Καταγράφει τις στρατηγικές μάθησης που χρησιμοποιεί για να ανταπεξέλθει στα εκπαιδευτικά αιτήματα,

Αποκαλύπτει ζητήματα σχετικά με την μεταγνωστική του επίγνωση και το αυτοσυναίσθημά του μέσω της διαδικασίας αυτοαξιολόγησης και ανατροφοδότησης,

Παρουσιάζει εξελικτικά την ατομική του μαθησιακή ανάπτυξη (επιπεδοποίηση του μαθητή),

Συνεισφέρει στην απαλλαγή του άγχους από μορφές αξιολόγησης αποκλειστικά ενδοσχολικού χαρακτήρα,

Συμβάλλει στη δημιουργία ενός περισσότερο δημοκρατικού κλίματος, όπου ο ίδιος συμμετέχει στην οργάνωση της μάθησής του και της αξιολόγησής του, διαφοροποιώντας με αυτήν την έννοια και τη σχέση του με τον εκπαιδευτικό.

Τα είδη Χαρτοφυλακίου διαφοροποιούνται ανάλογα με το στόχο που πρέπει να επιτευχθεί και αφορούν τους επόμενους δύο τύπους (Cooper, 2005):

Το Best-Work-Portfolio: Ως φάκελος επίδειξης του καλύτερου υλικού, ή πρότυπος φάκελος, αποσκοπεί στην παρουσίαση των καλύτερων αποτελεσμάτων της σχολικής απόδοσης του μαθητή, και

Το Growth-and-Learning-Progress-Portfolio: Ως φάκελος παρουσίασης της προσωπικής ανάπτυξης του μαθητή, περιλαμβάνει τα αποτελέσματα των εργασιών του, όπως και άλλα αποδεικτικά της μαθησιακής του πορείας του μαθητή, δίχως ν' αποκλείονται τα λάθη ή οι λανθασμένες απόψεις. Ο συγκεκριμένος τύπος αντιπροσωπεύει δίχως αμφιβολία την ολοκληρωμένη εικόνα του μαθητή μέσα από ποιοτικές παραμέτρους αξιολόγησης, εφόσον αποτυπώνει και την προσπάθειά του για αυτοδιόρθωση και αυτοβελτίωση.

Το πλέον γνωστό παράδειγμα της μεθόδου του Χαρτοφυλακίου είναι το Ευρωπαϊκό Portfolio Ξένων Γλωσσών (*European Language Portfolio*), ένα εργαλείο αυτοαξιολόγησης ειδικά σχεδιασμένο για να συγκεντρώνει τις γλωσσικές

κυρίως δεξιότητες του μαθητή. Το συγκεκριμένο χαρτοφυλάκιο μπορεί στο μέλλον να αποτελέσει ένα χρήσιμο εργαλείο για ανάδειξη ποιοτικών στοιχείων του μαθητή με στόχο την ενδυνάμωσή του στην κοινωνική του ένταξη (Καγκά, 2003).

Ένα άλλο παράδειγμα χαρτοφυλακίου που κερδίζει ολοένα και περισσότερους υποστηρικτές είναι ο Ηλεκτρονικός φάκελος (*e-portfolio*), ο οποίος κατά βάση είναι μια ηλεκτρονική έκδοση του φακέλου εργασιών του μαθητή. Το Ηλεκτρονικό χαρτοφυλάκιο είναι συνήθως δημιουργημένο σε υπολογιστικό περιβάλλον, με δυνατότητες ενσωμάτωσης όχι μόνο κειμένου αλλά και πολυμεσιικών στοιχείων, όπως γραφικών, ήχου και βίντεο. Πρόκειται για μια προσέγγιση στη διαδικασία της δημιουργίας, συλλογής, οργάνωσης, αρχειοθέτησης και διαμοιρασμού των μαθησιακών δραστηριοτήτων, ιδεών και ενδιαφερόντων σε ένα ψηφιακό φάκελο εργασιών (Γιαννούλας, 2009).

Η συνεισφορά του Portfolio στην ποιοτική αξιολόγηση και στην αυτοαξιολόγηση του μαθητή

Ανεξαρτήτως των μεθόδων αξιολόγησης, ο γενικός συλλογισμός συγκρότησης ενός Portfolio εστιάζεται στην ανάπτυξη γενικών στρατηγικών κατανόησης και μάθησης που υποβοηθούν το μαθητή στην μαθησιακή πορεία του μέσω της ανάπτυξης δεξιοτήτων αυτορρυθμιζόμενης μάθησης και αυτοαξιολόγησης. Μια ενδεικτική μορφή ενός Portfolio θα μπορούσε να είναι η εξής:

Ο πίνακας περιεχομένων: Στην αρχή του χαρτοφυλακίου και κάθε ενότητας πρέπει να υπάρχει ένας πίνακας περιεχομένων, όπου ο μαθητής καλείται να θέσει τόσο τους προσωπικούς του στόχους όσο και τους λόγους επιλογής αυτών.

Οι δραστηριότητες αυτοπαρουσίασης: Ο μαθητής παρουσιάζει τον προσωπικό τρόπο μάθησής του, «αποκαλύπτει» όχι μόνο τα χαρίσματά του αλλά και τις αδυναμίες του. Στόχος είναι η καλλιέργεια της γνωστικής και μεταγνωστικής επίγνωσης και του αυτοσυναίσθηματός του (Κουλουμπαρίτση και Μανταγγούρας, 2004).

Η ποιοτική αξιολόγηση: Ο μαθητής παρακολουθεί την μαθησιακή του πρόοδο μέσω σελίδων και πινάκων αυτοαξιολόγησης, ταξινομεί και επικαιροποιεί τις δεξιότητές του και θέτει στόχους βελτίωσής του.

Άλλες δεξιότητες υπό ανάπτυξη κατά τη διαχείριση του χαρτοφυλακίου από το μαθητή είναι:

Στρατηγικές αυτορρύθμισης: Σε κάθε εργασία που θα δοθεί, ο μαθητής πρέπει να καταγράφει τα βήματα που θα ακολουθήσει για την υλοποίησή της.

Δεξιότητες συνεργασίας/επικοινωνίας με τρίτους (δίνεται η ευκαιρία στο μαθητή να αυτοαξιολογείται): Στην περίπτωση ομαδοσυνεργατικών δραστηριοτήτων ο μαθητής μπορεί να σχολιάσει τη συμμετοχή και τη στάση του, όπως και αυτές των υπολοίπων μελών της ομάδας. Στη συνέχεια, ορίζει τους στόχους που πρέπει να επιτευχθούν, καθώς και τις προϋποθέσεις συμμετοχής του για τις επόμενες εργασίες, όπως πχ. πού πρέπει να εστιάσει την προσοχή του, εάν θα αναλάβει πιο πολλές ευθύνες, κλπ.).

Η πρόσληψη της σωστής πληροφόρησης,

Η ανάπτυξη της ικανότητας επίλυσης προβλημάτων, και

Η οργάνωση του ατομικού χρόνου.

Ανακεφαλαιώνοντας, η προσωπική συμμετοχή του μαθητή σχετικά με την ατομική χρήση του Portfolio προβλέπει και την ανάπτυξη της προβληματοκεντρικής συλλογιστικής επεξεργασίας στην τάξη (*Introspektive Methoden*), όπου ο ίδιος ο μαθητής καλείται να συζητήσει και να σχολιάσει κατ' επανάληψη τις επιδόσεις του στο μάθημα, προβαίνοντας σε συγκρίσεις προηγούμενων επιτευγμάτων (Faerch και Kasper, 1986_ Christ 2001). Με αυτόν τον τρόπο συνειδητοποιεί την σχολική του εξέλιξη σε προσωπικό επίπεδο, εντάσσει ως εμπειρίες μάθησης καινούργια γνωστικά στοιχεία που αποπειράται να τα διασυνδύασει με προηγούμενες γνώσεις που απέκτησε, είτε αυτές είναι σχετικές με το συγκεκριμένο γνωστικό αντικείμενο/μάθημα είτε προέρχονται από άλλα γνωστικά αντικείμενα/μαθήματα. Ταυτόχρονα, δίνεται έναυσμα στον ίδιο το μαθητή να σχολιάσει τις σκέψεις του στην τάξη, φαινόμενο που αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα στοιχεία πρόσληψης της γνώσης, η οποία -στο πλαίσιο του Portfolio- στηρίζεται στην κατανόηση και συνειδητοποίηση των ενεργειών του. Τέλος, παρέχεται η δυνατότητα ανοιχτής διαλογικής συζήτησης ανάμεσα στον μαθητή, τον εκπαιδευτικό ή και τους γονείς του σχετικά με τις δραστηριότητες και τα επιτεύγματά του στο πλαίσιο του Portfolio (Bohl, 2001).

Βήματα σχετικά με την πρακτική εφαρμογή του Portfolio στην σχολική τάξη

Πριν ο μαθητής ξεκινήσει να εργάζεται με το Portfolio στην τάξη πρέπει να απαντηθούν τα επόμενα ερωτήματα:

Για ποιο χρονικό διάστημα προβλέπεται η χρήση του Portfolio;

(ανά 15ήμερο, μήνα, τρίμηνο, εξάμηνο ή χρόνο).

Σε ποιο βαθμό θα διαχειρίζεται ο μαθητής το Portfolio κατά τη διάρκεια του σχολικού προγράμματος;

(ευέλικτο πλαίσιο εμπλοκής του μαθητή ανάλογα με τις ιδιαιτερότητες κάθε γνωστικού αντικειμένου και τον χρόνο που επιθυμεί να αφιερώσει ο κάθε μαθητής)

Τι θα περιλαμβάνει το Portfolio;

(μαθητές και εκπαιδευτικός ορίζουν από κοινού ποια στοιχεία/ντοκουμέντα των σχολικών δραστηριοτήτων επιθυμούν να συμπεριλάβουν, όπως ασκήσεις, δραστηριότητες, σχέδια εργασιών, κλπ.)

Πώς θα λαμβάνει χώρα η διαδικασία της ετερο-αξιολόγησης;

(μέσω γραπτών και προφορικών συμβουλών, τακτικών συζητήσεων μεταξύ μαθητή και τρίτων - συμμαθητές, εκπαιδευτικός, γονείς).

Πώς στοχεύουμε στην αυτο-οργάνωση όσον αφορά την εργασία με το Portfolio;

(μέσω γραπτών και προφορικών συμβουλών, ανταλλαγή απόψεων είτε δια ζώσης είτε μέσω του διαδικτύου και εργασία σε ομάδες ή ανά ζεύγη).

Πού θα φυλάγεται το Portfolio;

(στο χώρο του σχολείου -γραφείο των καθηγητών ή στην τάξη, στο σπίτι του μαθητή κλπ.).

Ποια στάδια θα ακολουθήσουν μετά την εισαγωγή του Portfolio;

(από κοινού μαθητές και εκπαιδευτικός προτείνουν συναντήσεις σε συγκεκριμένους χρόνους, πραγματοποιούνται συγκεκριμένες συνεδριάσεις, όπου ο εκπαιδευτικός, βασιζόμενος στο υλικό των μαθητών του, καλείται να δώσει την προσωπική του ανατροφοδότηση (Burke et al, 1994).

Στο σημείο αυτό θεωρούμε σκόπιμο να καταγραφούν και οι ακόλουθες θέσεις, οι οποίες απ' ότι φαίνεται ενδυναμώνουν την αξιοπιστία του Portfolio ως σύγχρονου παιδαγωγικού εργαλείου (Herrmann, J. & Höfer, C., 1999):

Το πλαίσιο και το μέγεθος του Portfolio καθορίζονται από έναν ή από περισσότερους εκπαιδευτικούς ή από κοινού με τους μαθητές της τάξης.

Μείζονος σημασίας είναι ότι οι μαθητές και οι εκπαιδευτικοί ορίζουν, πριν εισάγουν το χαρτοφυλάκιο στο σχολικό τους πρόγραμμα, με ποιον τρόπο θα αξιοποιηθεί και ποιους στόχους υπηρετεί.

Η σύνθεση του Portfolio επαφίεται κυρίως στην κρίση του μαθητή, εφόσον αυτός αποφασίζει ποια είναι τα ποιοτικά στοιχεία της εργασίας του και της προσωπικότητάς του που επιθυμεί να αναδείξει μέσα από τα περιεχόμενα του χαρτοφυλακίου και ποια όχι, ενώ απαιτείται από τον ίδιο να θέσει προσωπικούς στόχους όσον αφορά τη σχολική του πορεία.

Στο τέλος κάθε εκπαιδευτικής δραστηριότητας με το Portfolio ο μαθητής προβαίνει σε έναν αντικειμενικό απολογισμό –μόνος του ή/και μπροστά στους συμμαθητές και στον εκπαιδευτικό– σχετικά με τους στόχους που είχε θέσει και το βαθμό επιτυχίας τους. Στη συνέχεια, σύμφωνα με το αποτέλεσμα, επαναπροσδιορίζει τους καινούργιους στόχους.

Η παρουσίαση αφορά τη γραπτή ή την προφορική ανατροφοδότηση από τη μεριά του εκπαιδευτικού ή των γονέων ή άλλων συμμαθητών. Σκοπός της παρουσίασης είναι να διαπιστώσει ο μαθητής το βαθμό επίτευξης των μαθησιακών του στόχων, ώστε -σε συνεργασία με τον εκπαιδευτικό- να προσδιορίσει τους παράγοντες που λειτούργησαν θετικά ή αρνητικά στην όλη διαδικασία. Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο προτείνεται η αξιολόγηση να γίνεται με περιγραφικό τρόπο και με βάση μία διαβαθμισμένη κλίμακα και όχι με βαθμούς ή γράμματα (Berger και Fuchs, 2007).

Από τα παραπάνω συνάγεται ότι η ενεργοποίηση των μαθητών και η αυτόνομη μάθηση είναι πρωτεύον ζήτημα, ενώ ο κριτικός αναστοχασμός και η αυτοαξιολόγηση συνιστούν τις επιμέρους παραμέτρους, οι οποίες καθορίζουν και το βαθμό ποιότητας της «εν γένει» εκπαιδευτικής διαδικασίας. Αναδεικνύεται, επίσης, ότι με την εφαρμογή του χαρτοφυλακίου επηρεάζεται η εκπαιδευτική σχέση, αφού από μορφές αξιολόγησης γραμμικού τύπου, υιοθετούνται μορφές αξιολόγησης εναλλακτικού χαρακτήρα με δυναμική μορφή αλληλεπίδρασης μεταξύ του μαθητή και του εκπαιδευτικού.

Συμπεράσματα

Η εργασία με το Portfolio στοχεύει σε μία αλλαγή της μαθησιακής αντίληψης. Η ποιοτική αξιολόγηση δεν περιορίζεται μόνο στους γνωστικούς στόχους των μαθημάτων αλλά και σε δεξιότητες επικοινωνίας, συνεργασίας και μεταγνώσης σε διαφορετικά γνωστικά πλαίσια. Μέσα από την εφαρμογή του Portfolio ο μαθητής έχει την ευκαιρία να παρουσιάσει τον εαυτό του, αξιοποιώντας στοιχεία τόσο από τη μαθητική όσο και από την εξωσχολική του ζωή. Αυτά τα στοιχεία μπορούν να είναι σχολικές εργασίες, διαγωνίσματα, πιστοποιητικά, έπαινοι, ασκήσεις, στοιχεία από προσωπικές δραστηριότητες κλπ. Επίσης, μπορεί να συμπεριλάβει προσωπικές σκέψεις, συλλογισμούς και απόψεις, όπως και την ανατροφοδότηση και τις παρατηρήσεις των εκπαιδευτικών σχετικά με τη μαθησιακή του πορεία. Ο μαθητής χρειάζεται να επιβεβαιώνει συχνά τις απόψεις του όσον αφορά την αυτοαξιολόγησή του μέσω ειλικρινών ανατροφοδοτήσεων (*feedback*), όπως αυτές των συμμαθητών του και του εκπαιδευτικού. Ο μαθητής έχει την δυνατότητα να αξιολογεί τις

προσωπικές του αδυναμίες και όχι μόνο «τα δυνατά του σημεία». Κατά τον Strittmatter (2000), η διαδικασία αυτοαξιολόγησης του μαθητή δημιουργεί ένα κλίμα εμπιστοσύνης και αλληλεγγύης στην σχολική τάξη. Οι σχέσεις μεταξύ των συμμαθητών βελτιώνονται όταν μαθαίνουν να σχολιάζουν την προσωπική τους πορεία με αντικειμενικό τρόπο και προβαίνουν όλοι μαζί σε διερευνητικές διαδικασίες εξέτασης ζητημάτων και επίλυσης προβλημάτων που είναι άμεσα συνδεδεμένα με τις ανάγκες και τα πραγματικά ενδιαφέροντα του μαθητή.

Επίσης, μέσω της διαδικασίας της ετερο-αξιολόγησης παρέχεται σημαντική βοήθεια και στο έργο του εκπαιδευτικού. Ο δάσκαλος ανακαλύπτει τα πεδία που δυσκολεύεται ο μαθητής αλλά και εκείνα όπου προσφέρονται για καλλιέργεια των ιδιαίτερων κλίσεων του (Bimmel & Rampillon, 2000). Θετώντας ως βάση τις συγκεκριμένες πληροφορίες που έχει αντλήσει, ο εκπαιδευτικός μπορεί να οργανώσει και να προσαρμόσει το μάθημά του σύμφωνα με τις εκάστοτε ανάγκες των μαθητών του, ώστε το εκπαιδευτικό του έργο να αποβεί περισσότερο ποιοτικό.

Τέλος, ο ρόλος του εκπαιδευτικού διαφοροποιείται σε σύγκριση με το παρελθόν. Ο ίδιος δεν κατέχει πλέον το «μονοπώλιο» της αξιολόγησης υπό τη μορφή ελέγχου του μαθητή. Ο εκπαιδευτικός έχει το θάρρος και εμπιστεύεται στο μαθητή την ευθύνη της μαθησιακής του πορείας. Δρα ως σύμβουλος και αρωγός και οι ενέργειές του στοχεύουν στο να δημιουργεί ευνοϊκές συνθήκες μάθησης και ανάπτυξης της ικανότητας του μαθητή για αυτογνωσία.

Υπό αυτό το σκεπτικό, λοιπόν, προσφέρεται σε όλους τους εμπλεκόμενους στην εκπαιδευτική διαδικασία η ευκαιρία δημιουργίας ενός παιδαγωγικού κλίματος περισσότερο επικοινωνιακού και ανατροφοδοτικού μέσω της αλληλεπίδρασης και της ανταλλαγής απόψεων των προσώπων, το οποίο οδηγεί σε ένα ανοικτό, δημοκρατικό και ποιοτικό σχολείο, όπου μαθητές, γονείς και εκπαιδευτικοί συνεργάζονται με στόχο την διαφάνεια και την πρόοδο στην μαθησιακή διαδικασία.

Βιβλιογραφία

- Γιαννούλας, Α. (2009). *Εκπαιδευτικό λογισμικό. Διδακτική αξιοποίηση στο σύγχρονο ψηφιακό περιβάλλον*. Αθήνα: Καννάς.
- Καγκά Ευαγγελία (επιστ. επιμ.) (2003). *Ευρωπαϊκό Portfolio Γλωσσών*. Αθήνα: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο-ΥΠΕΠΘ
- Κουλουμπαρίτσι, Α. και Ματσαγγούρας, Η. (2004). Φάκελος εργασιών του μαθητή (portfolio assessment): Η αυθεντική αξιολόγηση στη διαθεματική διδασκαλία. Στο Π. Αγγελίδης και Γ. Μαυροειδής (επιμ.), *Εκπαιδευτικές Καινοτομίες για το Σχολείο του Μέλλοντος*: 55-83. Αθήνα: Gutenberg.

- Κωνσταντίνου, Χ. (2004) *Η αξιολόγηση της επίδοσης του μαθητή ως παιδαγωγική λογική και σχολική πρακτική*. Αθήνα: Gutenberg.
- Λουκέρης, Δ. (2005). *Περιβαλλοντική Εκπαίδευση: Θεωρία και Πράξη*. Αθήνα.
- Φωτιάδου, Τ. (2001). *Το Portfolio ως μέσον ανάπτυξης δεξιοτήτων των μαθητών: Μια πρόταση*. (Διαθέσιμο on <http://www.pi-schools.gr/publications/epitheorisi/teyxos5>, προσπελάστηκε στις 10/2/2009).
- Berger, E. und Fuchs, H. (2007). *Planen, unterrichten, beurteilen. Das Wichtigste für die Praxis*. Linz: Veritas Verlag.
- Bigge, M. (2000). *Θεωρίες μάθησης για εκπαιδευτικούς* (Μτφρ. Α. Κάντας και Α. Χατζή). Αθήνα: Εκδόσεις Πατάκη.
- Bimmel, P. und Rampillon, U. (2000). *Lernerautonomie und Lernstrategien*. München: Langenscheidt (Fernstudieneinheit 23).
- Bohl, T. (2001). *Prüfen und Bewerten im Offenen Unterricht*. Neuwied: Luchterhand.
- Burke, K., Fogarty, R. and BeIgrad, S. (1994). *The Mindful School: The Portfolio Connection*. Arlington Heights, Illinois: IRI/Skylight, Training and Publishing Inc.
- Christ, H. (2001). Wie das Postulat der Erziehung zur Mehrsprachigkeit den Fremdsprachenunterricht insgesamt verändert. *Fachverband Moderne Fremdsprachen, Landesverband Niedersachsen, Mitteilungsblatt*, 2, 2-9.
- Cooper, J. (2005). *Beyond the Book Strategies- Another Angle on Student Assessment*. (Διαθέσιμο on www.beyond-the-book.com/strategies/strategies_033005.html, προσπελάστηκε στις 12/2/2009).
- Faerch, C. και Kasper, G. (1986). Cognitive dimensions of language transfer. In E.Kellerman and Smith, M. Sharwood, *Crosslinguistic influence in second language acquisition*: 49-65. New York: Pergamon Press.
- Herrmann, J. & Höfer, C. (1999). *Evaluation in der Schule – Unterrichtsevaluation: Berichte und Materialien aus der Praxis*. Gütersloh: Bertelsmann.
- Schwarz, J., Volkwein, K. und Winter, F. (2008). *Portfolio im Unterricht*. Seelze-Velber: Klett/Kallmeyer.
- Strittmatter, A. (2000). *Worauf bei der Selbstevaluation zu achten ist*. (Διαθέσιμο on <http://home.ph-freiburg.de/weis/referat/Synthese.rtf>, προσπελάστηκε στις 1/3/2009).